

Svetski pisci, gosti 77. Međunarodnog kongresa PEN-a u Beogradu (12-18. septembar)

DŽON RALSTON SOL

Džon Ralston Sol je nagrađivani kanadski esejista i romansijer koji ima veliki uticaj na savremenu politiku i ekonomsku misao. Američki *Tajm* magazin proglasio ga je za "proroka", zbog toga što je predvideo krizu koja je zvanično počela 2008. godine. Njegovo ime je na listi američkog dvomesječnika *Utne Reader* među 100 svetskih mislilaca i vizionara.

Najpoznatiji je po filozofskoj trilogiji – *Volterova kopilad: diktatura razuma na Zapadu* (1992), *Nesvesna civilizacija* (1995), *O ravnoteži: šest svojstava novog humanizma* (2001).

Glavna teza u knjizi *Nesvesna civilizacija*, koja je prevedena na srpski u izdanju izdavačke kuće Karpos, je da se naše društvo samo površno temelji na pojedincu i demokratiji a da je sve više konformističko i korporativističko. Zato je razjašnjavanje onoga što podrazumevamo pod individualizmom i demokratijom i identifikovanje vladajućih ideologija od ključnog značaja za savremenog čoveka.

Knjiga *Kolaps globalizma i preoblikovanje sveta*, čije je prvo izdanje objavljeno 2005. godine a dopunjeno 2009. najavljuje krizu u kojoj se danas nalazi svet. Sol je upozoravao da je ona neizbežna ukoliko se hitno ne reaguje i da će, ukoliko do nje dođe, vlade biti prinuđene na iznuđene reakcije. On smatra pogrešnom analizu da je finansijska kriza u korenu problema, već tvrdi da je kriza mnogo dublja i širih razmera. Što više vlade budu reagovala pokušavajući da zaustave finansijsku krizu, sve će se više zakopavati u starom globalističkom sistemu koji je na putu da iščezne, smatra on.

Zagovornici globalizma predviđali su izumiranje država-nacija, da će ekonomija a ne politika ili oružije određivati tok svetskih događaja i da će razvijanje međunarodne trgovine dovesti do razvoja tržišta i smanjenja siromaštva i samim tim do promene diktatura u demokratska društva. Ali rušenje globalizma ostavilo je haotični vakum, Zapad ignoriše kritike, a problemi kao što su rasizam i terorizam su sve prisutniji. *Kolaps globalizma* se smatra jednom od ključnih knjiga za razumevanje sadašnjeg trenutka i za traženje načina za izlazak iz krize.

Objavio je pet romana, od kojih su posebno veliki međunarodni uspeh imali: *Ptice grabljivice*, *Baraka ili život, slava i sudbina Antonija Smita* (1983), *Sledeća najbolja stvar* (1986) i *Proždirač raja* (1988).

U romanu *De si bons Americains* govori o životu novih američkih bogataša, dok je njegova knjiga *Zemlja mešanaca: istine o Kanadi* iz 2008. godine, u kojoj istražuje kanadski mentalitet, postala nacionalni bestseller.

Sol je glavni urednik Pingvinovog projekta *Izuzetni Kanađani*, serije od osamaneest biografija u kojoj se tumače život i delo najznačajnijih ličnosti iz kulturne i političke istorije Kanade. Njegov doprinos ovoj ediciji je knjiga *Luj-Ipolit Lafonten i Robert Baldwin*.

Dobitnik je mnogobrojnih kanadskih i međunarodnih nagrada, među kojima je Gutenbergova galaksija za životno delo, Međunarodna predsednička medalja Pablo Neruda, nagrada Gordon Montador, kao i Guvernerova nagrada za najbolju knjigu u oblasti teorijske literature, najveće kanadsko priznanje. Dobitnik je i francuske Legije časti za oblast umetnosti i literature.

Njegove knjige prevedene su na 23 jezika u više od 30 zemalja. Za predsednika Međunarodnog PEN-a izabran je 2009. godine.

odlomak iz knjige *Nesvesna civilizacija*:

Dozvolite da to pitanje postavim ovako. Ako smo zaista potukli korporativizam u poslednjem svetskom ratu a marksizam pre manje od jedne decenije, zašto se i dalje držimo osnova korporativističke vere u grupni legitimitet i osnova marksističke vere u ekonomski determinizam? Često sam govorio da jedini pravi marksisti danas podučavaju na Ekonomskom fakultetu u Čikagu i upravljaju našim velikim korporacijama. Dodao bih joi da su ti ljudi i pravi potomci Benita Musolinija.

Hajde da se vratimo na naše pitanje. Zaito smo nesposobni da se svesno fokusiramo na sopstvenu istoriju? Zaito je najveća i najbolje obrazovana elita u toj istoriji tako istraina u držanju moći – koju smo mi izvojevali i poverili im je – preko jedne apstraktne, samouniitavajuće ideologije?

Jedna od mogućnosti je da smo mi blokirani nekom kombinacijom tehnoškotskog upravljanja i tehnoškotskog ipekulisanja. Tehnoškotsko upravljanje, koje se uglavnom stvara u poslovniim iokolama i odsecima za ekonomiju, predstavlja najlagodniju službu u velikim strukturama upravljanja. Najočigledniji model u kojem oni mogu da realizuju svoje želje danas jeste transnacionalna ili velika nacionalna korporacija. Njihova obuka i ove strukture imaju veoma malo veze sa kapitalizmom ili rizikom. One predstavljaju reinkarnacije kraljevskih monopola iz 17. veka. Oni su, ako vam se tako viie svđa, savremena verzija merkantilizma. Sve statistike pokazuju da ova velika udružena deončarska druitva, kojima se radije upravlja nego ito se one poseduju u bilo kakvom smislu, jesu loii investitori na duge staze i loii investitori u istraživanju i razvoju. Kreativnost zastraiuje administrativni um i tako oni imaju negativan uticaj na inovacije. Poito ne shvataju dobro apstraktne teorije o zapoiljavanju oni su loii i u osmiiljavanju posla. ...

EJDRIJEN KLARKSON

Kanadski državnik, novinar i književnica, Ejdrijen Klarkson, rođena je u Hong Kongu koji je napustila 1942. godine bežeći sa roditeljima od japanske okupacije u Kanadu. Ova drama je ostavila dubok trag u njenom životu. Nakon studija u Kanadi i Francuskoj naredne tri decenije se posvetila uspešnoj televizijskoj karijeri.

Godine 1999. postala je dvadeset šesti generalni guverner Kanade, što je zapravo šef države u ovoj zemlji Komonvelta čiji je monarh kraljica Elizabeta II. Klarkson je prva Azijatkinja na ovoj funkciji. Generalni guverner je i vrhovni komandant kanadske vojske, pa je u ovom svojstvu boravila na Kosovu i u Bosni i Hercegovini kako bi pružila podršku kanadskim trupama.

Kao generalni guverner ostala je upamćena po inovacijama koje je unela u ovu funkciju i po pažnji koju je posvetila kanadskom severu i narodima koji tamo žive, zbogčega je imenovana za počasnog šefa jednog plemena.

Kada je napustila ovu funkciju osnovala je Institut za kanadsko državljanstvo, sa ciljem da pomogne intergraciji emigranata, kojim predsedava zajedno sa svojim mužem, piscem i filozofom Dzonom Ralstonom Solom.

U mladosti je napisala dva romana i knjigu intervju na temu braka, odanosti i ljubavi.

Njeni memoari iz 2006. godine bili su bestseller, a 2009. godine je u Pingvinovoj ediciji *Izuzetni Kanađani* objavila biografiju Normana Betjuna, kanadskog doktora i političara, poznatog po učešću u španskom građanskom ratu i po humanitarnom zalaganju u Kini 30-ih godina prošlog veka.

Kao dobar poznavalac francuskog jezika prevela je Molijerovu komediju *Umišljeni bolesnik*.

ALEK POPOV

Alek Popov je jedan od najpoznatijih savremenih bugarskih pisaca.

Apsurd, ironija, humor, neočekivani obrti glavne su odlike njegovog stila koji je razvio kroz različite prozne forme, od kratke priče, preko radio drama do romana, kao i scenarija za igrane i dokumentarne filmove.

Prvu knjigu kratkih priča, *Druga smrt*, objavio je 1992. godine, a usledile su zbirke *Prljavi snovi* (1994), *Ciklus kupusa* (1997), *Put ka Sirakuzi* (1998), *Nivo za napredne* (2002, 2003). Ovu knjigu o životu u postkomunističkom periodu i iskustvima iz Velike Britanije, koje odlikuje satira i samoironija, na srpskom jeziku je objavila Geopoetika.

Široj publici je postao poznat nakon pojavljivanja prvog romana, *Misija London*, iz 2001. godine. Ovu grotesknu predstavu bugarske diplomatske elite kritičari su nazvali najsmješnijom knjigom u savremenoj bugarskoj književnosti.

Oslanjajući se na svoje iskustvo kulturnog atašea u bugarskoj ambasadi u Londonu, Popov slika život jedne istočno-evropske diplomatske misije i kroz njega apsurd takozvanih “zemalja u tranziciji” i njihovih

patetičnih pokušaja da se približe zapadu. Jedan od glavnih tokova radnje su naponi ambasadora da misiji da zapadni imidž i da se približi kraljevskoj porodici koristeći usluge marketinške agencije. Kroz majstorski izgrađene likove službenika misije Popov daje ironičnu sliku balkanskih mentaliteta i njihovog provincijalnog karaktera.

Ova snažna satira sa elementima krimi prče prevedena je na desetak jezika, uključujući i na srpski, u izdanju Geopoetike. Film snimljen po ovom romanu najgledaniji je bugarski film u poslednjih dvadeset godina.

Geopoetika je objavila i njegov roman *Psi u niskom letu* (2007), o dva brata iz Bugarske koji istražuju okolnosti očeve smrti u Americi. I ovde do izraza dolazi ironija sa kojom Popov slika postkomunističku stvarnost i kapitalizam. Iza klasičnog kriminalističkog zapleta je priča o ličnom sazrevanju i traganju za smislom izvan klišea i izgubljenih iluzija. Za ovaj roman Popov je dobio nagradu *Elijas Kaneti* za 2007. godinu.

Popov je napisao i brojne eseje objavljene u časopisima koje je sakupio u knjizi *Saputnik radikalnog mislioca* iz 2005. godine. Raspon tema je širok, od uloge pisca, umetnosti i nauke, do interpretacije popularnih mitova u postkomunističkom društvu, i odražava zanimanja pisca u veoma dinamičnom istorijskom trenutku.

Dobitnik je prestižnih nagrada Graviton za fantastiku (1995), Pavel Vežinov za kriminalističku priču (1994), Raško Sugarev za najbolju proznu knjigu u 2002. godini, nagrade časopisa *Oblaci*, u kojem je *Misija London* objavljena na engleskom jeziku (2004), kao i Nacionalne nagrade za dramaturgiju Ivan Radoev (2005).

Radio je u Nacionalnom muzeju za književnost i kao ataše za kulturu u bugarskoj ambasadi u Londonu. Trenutno je direktor Doma dečije knjige, glavni i odgovorni urednik časopisa *Rodna reč* i ataše za štampu bugarskog PEN centra.

Prisutan je u antologijama na francuskom, nemačkom, slovenačkom i engleskom jeziku, a njegove knjige su prevedene na desetak jezika.

ĐERĐ KONRAD

Esejista, sociolog, romanopisac, Đerđ Konrad je jedan od najboljih poznavalaca centralne i jugoistočne Evrope među evropskim intelektualcima. Pisac « evropske kulture, slobode i individualne odgovornost », kako ga predstavljaju, bio je jedan od najglasnijih (i retkih) evropskih intelektualaca koji su se javno pobunili zbog napada NATO-a na Jugoslaviju.

Njegova veza sa Novim Sadom, sa Srbijom seže u vreme kada je kao mlad pisac u Budimpešti 1970-ih, zavideo svojim susedima na slobodi mišljenja i izražavanja, koja mu se u to vreme činila značajnom iz njegove perspektive disidenta koji stvara na marginama komunističkog režima, suočen sa zabranom objavljivanja svojih dela. Jedno vreme je radio kao sociolog urbane sredine, ali je ostao bez posla nakon što su ga carinici uhvatili u pokušaju da prenese sociografsku studiju njegovog prijatelja Mikloša Harastija koju je nameravao da objavi u novosadskom književnom časopisu.

Sa Danilom Kišom i Aleksandrom Tišmom, koje je lično poznao, deli zajednički duhovni prostor i slične preokupacije pisaca vezanih za tradiciju ovog dela Evrope.

Brojna njegova dela su prevedena na srpski od devedesetih godina do danas, od prvog romana *Posetilac* iz 1969. godine, o bedi i marginalizaciji u mađarskom društvu socijalističkog realizma, preko romana *Osnivač grada* iz 1977, *Gubitnik* iz 1983, *Vrtna zabava* i *Melinda i Dragoman*, prva dva toma njegove tetralogije iz 1987. godine.

Napisao je i niz socioloških studija i eseja, među kojima su najpoznatiji *Put inteligencije ka klasnoj vlasti*, koja je objavljena na mađarskom u Ženevi 1978. godine i *Antipolitika* (1982) u kojima razmatra ulogu intelektualaca, pitanje individualne autonomije i mogućnost opozicije i ukazuje na

evoluciju marksizma. Uprkos cenzuri i zabrani objavljivanja Konrad je nastavio da piše, najčešće o nasilju koje je obeležilo istoriju XX veka.

Posle promene režima njegove knjige su objavljene i prevedene na brojne strane jezike. Nastavio je da piše eseje i romane i postao jedna od najvažnijih figura intelektualnog i političkog života svoje zemlje.

«Pokušavam danas da razumem šta su bile protekle četiri decenije. Nekad koristim analitičku preciznost autobiografije, a nekad simboličku fokusiranost», rekao je u jednoj prilici. Njegove poslednje dve knjige, *Odlazak od kuće i povratak kući* i *Pomračenja sunca, na brdu* su autobiografski romani o detinjstvu koje je obeleženo progonom Jevreja i mladošću na koju je trag ostavio neuspeo pokušaj njegove generacije da se oslobodi sovjetske vlasti 1956. godine i komunistička ideologija koja je odredila njegovu sudbinu pisca osuđenog na izolaciju u sopstvenoj zemlji.

Među esejima iz kasnijeg perioda su *Na pupku Evrope* (1991), *Identitet i histerija* (1995) *Jugoslovenski rat* (2000), *Nevidljivi glas* (2001) koji su prevedene na srpski. Pisao je i filmski scenario u saradnji sa Peterom Bačo, rediteljem kulturnog filma *Krunski svedok*.

Od 1990. do 1993. bio je predsednik Međunarodnog PEN kluba, a od 1997. do 2003. predsednik Nemačke akademije umetnosti Berlin-Brandenburg.

Dobitnik je velikog broja prestižnih evropskih nagrada, među kojima je Herderova nagrada (1983), Evropska nagrada za esej (1985), Međunarodna književna nagrada Stefan Mitrov Ljubiša (1998) Grada teatra Budve, Nagrada Franc Verfel za ljudska prava (2007) i Nagrada Jevrejskog saveta za knjigu (2008). Dobio je najviša državna odlikovanja Mađarske, Francuske i Nemačke. Počasni je doktor Univerziteta u Antverpenu (1990) i Novom Sadu (2003), za zasluge u oblasti kulture, književnosti i razvoja demokratske političke misli.

Sva njegova dela na srpski je preveo Arpad Vicko.

Iz govora na svečanoj dodeli počasnog doktorata Univerziteta u Novom Sadu 2003. godine:

« I za vreme svojih kratkih šetnji na ulici, i u gostionicama uz ovdašnjedakonije, ili u dvoranama u kojima se okupilo mnogo ljudi, i gde je i meni data reč, nisam se osećao strancem. Možda je ona uspomena od pre trideset godina samo pogled jednog kulturnog hedoniste, posmatrača sa strane, kao što su mi to neki i spočitali. Sve u svemu, moj turistički sebičluk na onom putu između Novog Sada i Dubrovnika nalazio je zadovoljstvo u raznovrsnosti, i nije osećao potrebu za pasoškom kontrolom od naoružanih lica na graničnim predelima ovih i onih kultura. Bilo je vremena, i to ne tako davno, kada se pričalo o spiritualizaciji granica. Usledila je potom nacionalna poezija kreiranja novih granica, što je dovelo do neminovnog bujanja etatizma. Mene privlači prefinjeno produhovljavanje, smanjenje granica, jer je dijalog prirodni ambijent književnosti. Dijalog? Skoro beskrajni splet razgovora čiji bismo zamišljeni skup mogli nazvati kulturom. Kao što postoje karakterni ljudi, tako postoje i karakterni gradovi koji preduzimaju neobične poduhvate, i to one koji se zbilja mogu smatrati i urbanima. Jedno od drevnih merila urbaniteta je i to, kakvim je školama grad domaćin, možda ima i univerzitet? Kao mađarski pisac najupečatljivije utiske o novosadskom Univerzitetu stekao sam čitajući povremeno eseje profesora Imrea Boriya i Janoša Banjajja. Pomenuo sam samo nekoliko imena, imena onih ljudi koje volim, odnosno poštuju, i, što da krijem, onih sa kojima sam mogao i na mađarskom da razgovaram. Ne ponosim se, dakako, ovim komoditetom, jer – mada bi razgovor mogao da teče i na trećem jeziku – možda je još bolje kada ležerno prelazimo iz jednog jezika u drugi. O čemu bismo drugom i mogli da razmišljamo u Dunavskoj ulici, šetajući u prijateljskom društvu. Toliko je raznovrsnih zajednica u Evropi: narodi, narodnosti, predeli, regioni, gradovi, rečne doline kao što je, na primer, Dunavski basen! Preporučujem pažnji akademskih lovaca na identitete da pronađu i da ispevaju dušu Podunavlja,

poklonivši se s ove udaljenosti i Klaudiju Magrisu. Možda smo zaista ovako zajedno, od Crne šume do Crnog mora poprilično šareno, mnogobojno društvo. Unutar Evrope, i to je jedan zaseban roman. »

KRISTOFER HOUP

Iz rodne Južne Afrike, koju je bio primoran da napusti u vreme aparthejda kao pisac čije su knjige zabranjene, Kristofer Houp nosi svest o apsurdnosti sistema zasnovanog na segregaciji, despotizmu i licemerju bivših engleskih kolonizatora među kojima je rođen. Njegovi romani, drame i poezija najčešće se vraćaju Africi, iako već skoro četiri decenije živi van nje.

Houp slika kontinent na kome su antagonizmi još uvek snažni, «veliki, mračan, surov, zavodljiv i koji ne voli svoju decu».

Srpskim čitaocima je poznat po romanu *Najmračnija Engleska*, razornoj satiri britanskog društva viđenog iz ugla bušmanskog lovca Dejvida Monga Buija u kojoj secira englesko društvo na način na koji su to činili engleski istraživači opisujući afrička plemena poput retkih životinjskih vrsta.

U njegovo plodno književno stvaralaštvo spadaju zbirke poezije iz ranog perioda *Vožnje po Kejpu, U zemlji crne svinje i Englezi* i prozna dela *Odvojeno odrastanje, Krugerov vrh, Hotentotska soba, Moj čokoladni spasilac, Ljubavnici moje majke*. Crna komedija *Kuća spokoja*, čija je radnja smeštena u staračkom domu u Londonu, bila je u užem izboru za Bukerovu nagradu, dok je zbirku *Vrt ružnih snova i druge priče*, koja je prevedena na srpski, kritika svrstala u vrhunce moderne kratke priče.

Pored poezije i proze Houp je napisao i autobiografiju *Beli dečak trči*, putopis *Moskva! Moskva!* za koji je dobio nagradu PEN-a, kao i knjigu *Znakovi srca: ljubav i smrt u Langdoku*, portret sela u južnoj Francuskoj u kome živi od sredine 90-ih. Houp je i autor biografije Roberta Mugabea, diktatora Zimbabvea.

Poput likova u svojim pričama, prokrstario je svet u potrazi za domom. Nakon što je proveo petnaest godina u Londonu, u vreme perestrojke je bio u Moskvi, a početkom devedesetih je spustio kofere u Beogradu. U istočnoj Evropi je otkrio, kako je rekao, razorni humor kojim su se ljudi sa ulice borili protiv apsurdna političkih sistema. Neposlušnost i humor su i glavni sastojci njegove književnosti. Beogradu se vraća « kao što se pijanac vraća kafani ».

ANDREJ BITOV

Pisac, pesnik, scenarista Andrej Bitov je do raspada Sovjetskog saveza bio na meti censure da bi potom zauzeo važno mesto na ruskoj književnoj sceni.

Rođen u Lenjingradu 1937. godine, Bitov je tokom opsade grada izbegao sa majkom na Ural i u Uzbekistan da bi se vratio u rodni grad 1944. godine. Nakon studija na rudarskom i geološkom fakultetu i brojnih istraživačkih ekspedicija, 1963. godine je odlučio da se nastani u Moskvi i posveti pisanju. Postao je član Unije sovjetskih pisaca i 1967. godine završio doktorske studije iz svetske književnosti.

Iste godine je prvi put putovao u Jermeniju kojoj se kasnije vraćao mnogo puta. Snažne utiske koje je poneo o ljudima, kulturi i istoriji ove nekadašnje sovjetske republike uneo je u putopisni roman *Lekcije iz Jermenije*. Knjiga koja je prošla kroz ruke sovjetske cenzure objavljena je u kompletnoj, neskrtačenoj verziji tek 2002. godine. Još jedna putopisna knjiga koja je nastala tih godina, o Gruziji, prvi put je izašla 1985. godine. Od 1960. do 1978. godine objavio je desetak prozanih dela.

U sukob sa vlastima je došao nakon što je 1979. godine postao jedan od urednika *anderground*

almanaha Metropol.

Objavlji vanje njegovih knjiga u Rusiji je bilo zabranjeno sve do 1986, kada je cenzura popustila. Među brojnim pričama i proznim delima koja su potom objavljena u Rusiji je kolekcija kratkih priča *Život u vetrovito vreme* (1991), *Čovek u pejzažu* (1994) *Imperija u četiri dimenzije* (2002), beleške od 1960. do 1993. godine. Ove knjige izmiču žanrovskim odrednicama, u njima se romaneskne forme ukrštaju sa putopisima, memoarima, esejima i reportažama.

Međunarodnu slavu stekao je sa romanom *Puškinov dom*, koji je 1978. godine objavljen na ruskom u Sjedinjenim državama. Bitov piše o periodu staljinizma i vodi dijalog sa velikim ruskim piscima iz prošlosti, prekidajući narativni tok brojnim citatima i intertekstualnim vezama, zbog čega se ovo delo smatra jednim od prvih postmodernističkih romana.

Knjiga koja je izašla u Rusiji tek nakon perestrojke, 1989. godine, dobila je Puškinovu nagradu od nemačke fondacije A. Tepfera, a naredne godine i nagradu Andrej Beli u Rusiji, kao i nagradu za najbolju stranu knjigu u Francuskoj.

Tokom 1970-ih Bitov je radio kao scenarista na više filmova, od kojih je najpoznatiji *Četvrtkom i nikad više* (1977) u režiji Anatolija Efrosa.

Jedan je od osnivača ruskog PEN-a, čiji je predsednik od 1991. godine, a od 2003. godine je potpredsednik međunarodnog PEN kluba. Bitov je gostujući profesor na brojnim evropskim i američkim univerzitetima i dobitnik počasnog doktorata na univerzitetu u Jemeniji, čiji je počasni građanin. Njegovi članci i eseji objavljeni su u mnogim međunarodnim časopisima, a njegove knjige prevedene su na brojne svetske jezike. Na srpskom jeziku su se pojavili prevodi njegovog romana *Nevoljena Albina* (1982. godine) i knjige eseja *Gulag kao civilizacija* (2005. godine).

ALEKSEJ SLAPOVSKI

Pisac i dramaturg Aleksej Slapovski je jedno od glavnih otkrča ruske literature 90-ih godina. Rođen je u Saratovu, u oblasti Volge koja je često prisutna u njegovim delima. Posle završenih studija na filološkom fakultetu radio je razne poslove, kao profesor ruskog jezika u školi, kao novinar i urednik u književnom časopisu Volga, dok se nije potpuno posvetio književnosti. Za pozorište je počeo da piše 80-ih godina, napisao je brojne jednočinke, a sledili su romani i kratke priče koje su objavljene prvo u Saratovu, a potom u Petrogradu i Moskvi.

Njegov prvi roman *Ja nisam ja* jedna je od najčitanijih knjiga u Rusiji. U njegove književne uspehe se ubraja i knjiga *Votka, dolari i mamurluk*, farsa o životu u ruskoj provinciji.

U ediciji *Sto slovenskih romana* izdavačka kuća Arhipelag je objavila njegov roman *Prvi drugi dolazak*, o pojavi Hrista u malom mestu u unutrašnjosti savremene Rusije, u kome pisac varira pitanje koje je Dostojevski postavio u Legendi o velikom inkvizitoru šta bi se dogodilo sa Hristom kada bi se danas pojavio.

Humor i uzbudljivo pripovedanje su glavne karakteristike njegove proze, koja se nastavlja na veliku tradiciju groteske i fantastike u ruskoj književnosti.

Slapovski slika portret savremene Rusije, pripoveda o « malom čoveku » iz provincije, o votki i novcu, kao u knjizi *Dan novca*: « Istinski ruski život je nespojiv sa novcem. Tamo gde nema novca, tamo je pravi ruski život. Tamo gde ga ima, nema života. Otud ruska revolucija ».

U zbirci *Antiapsurd ili knjiga za one koji ne vole da čitaju* Slapovski duhovito objašnjava svoje zanimanje za « normalne ljude » time što je « u životu apsurd postao norma » pa su zato « postali zanimljivi normalni ljudi, zato što ih u životu smatraju nenormalnim ».

Od 2000. godine je počeo da piše za televiziju i ubrzo se proslavio kao autor serija, melodrama i sitkomova koji se repriziraju na ruskoj nacionalnoj televiziji i koje je videlo preko 50 miliona ljudi.

Slapovski je veoma plodan pisac, objavljuje jednu ili dve knjige godišnje. Njegove drame, koje su postigle veliki uspeh u Rusiji, izvođene su potom na pozorišnim scenama širom sveta. Dobitnik je prve nagade na konkursku evopskih pozorišnih komada u Kaselu i nacionalne nagrade ruskih dramskih pisaca.

DRAGO JANČAR

Drago Jančar je jedan od najpoznatijih slovenačkih pisaca, dramaturga i esejista. U njegova najznačajnija ostvarenja spadaju romani *Polarna svetlost* (1984), čija je radnja smeštena u rodnom Mariboru 1938. godine, *Podrugljiva žudnja* (1993), o sudaru sa američkom kulturom i *Zujanje u glavi* (1998), metafora bivše Jugoslavije kroz istinitu priču o zatvorskoj pobuni 1970. godine zbog zabrane gledanja Svetskog prvenstva u košarci između SAD i Jugoslavije, knjiga po kojoj je potom snimljen film.

Jančar se u svojim alegoričnim pričama bavi temama velikih političkih lomova koji su obeležili našu bližu i dalju prošlost, jer se « istorija ne može razrešiti službenim deklaracijama i dekretima ». I u poslednjem romanu *Drvo bez imena*, Jančar priziva prostor zajedničke prošlosti koja je snažno povezana sa sadašnjošću. Glavni junak je iz bučnog tržnog centra povučen u podzemlje, u detinjstvo, uz pijanog oca i njegove partizanske drugove.

I kada oživljava daleku prošlost, kao što je slučaj u romanima *Galijot i Katarina, paun i jezuit* Jančar ostaje pisac modernog senzibiliteta, usresređen na egzistencijalne probleme čoveka. *Katarina, paun i jezuit*, inspirisan romanom Margaret Jursenar, *Crna mena*, kritičari smatraju jednim od vrhunaca njegovog pripovedanja.

Iako je prvenstveno romanopisac, Jančar je učestvovao u stvaranju savremene slovenačke dramske književnosti. U razdoblju modernizma pisao je političke drame, opredelivši se za politički angažman, zbog čega je imao problema sa cenzorima u bivšoj Jugoslaviji. Uz Evalda Flisara je najprisutniji slovenački pisac na međunarodnim pozorišnim scenama, a njegove drame, poput komada *Klementov pad u Kopru* i romani prerađeni za pozorišno izvođenje (*Katarina, paun i jezuit* i *Polarna svetlost*) smatraju se vrhuncem slovenačke pozorišne sezone.

Od 1987. do 1991. godine bio je predsednik slovenačkog PEN-a.

Njegovi romani i kratke priče prevedeni su i objavljeni na više evropskih jezika. Dobitnik je Prešernove nagrade, najvećeg slovenačkog književnog priznanja (1993), Evropske nagrade za kratku priču u Nemačkoj (1994) i Herderove nagrade za književnost (2003).

ANA BLANDIJANA

Poezija je bila poput pluća kojima su svi disali - tako je Ana Blandijana opisala snažan uticaj koji je poezija imala u vreme komunističke diktature u Rumuniji. Ne čudi onda što su pesnici poput nje bili na meti cenzure. Ana Blandijana je dugo bila poznatija kao zabranjeni pisac nego kao pisac. Poreklom iz svešteničke porodice iz okoline Temišvara, rumunska pesnikinja je već po

objavljivanju prvih pesama sa šesnaest godina iskusila cenzuru kada su komunističke vlasti otkrile da se iza njenog književnog pseudonima krije Otilija Valerija Koman, ćerka «narodnog neprijatelja». Prvu zbirku pesama *Prvo lice množine* objavila je 1964. godine, a sledile su *Ahilova peta*, *Treća tajna*, *Oko zrikavca* i *Zvezda grabljivica* koje su naišle na veliki uspeh kod publike.

Ponovo se našla udaru cenzure 1985. godine, a nakon parodije Čaušeskua u pesmi o mačku kome slava dolazi glave njene knjige su izbačene iz biblioteka. Od 1987. godine je bila pod stalnom kontrolom rumunske tajne policije i živela u nekoj vrsti kućnog pritvora. U to vreme je nastao roman *Fioka za aplauze*.

Blandijana je poznata kako po svom književnom opusu tako i po političkom zalaganju. Nakon pada Čaušeskua kratko se našla u Frontu nacionalnog spasa da bi se potom distancirala od novih vlasti i odbila poziv da uđe u vladu. Osnovala je Građansku akademiju, kao i muzej posvećen žrtvama komunizma, koji je danas pod okriljem Saveta Evrope.

Objavila je 22 knjige poezije proze i eseja. Njene pesme su prevedene na dvadesetak jezika.

Za mesto koje zauzima u rumunskoj i evropskoj kulturi Francuska joj je uručila najveće državno priznanje, Legiju časti. Najmlađi je dobitnik Herderove nagrade za poeziju koju joj je 1982. godine dodelila Austrijska akademija nauka i umetnosti. Devedesetih godina prošlog veka obnovila je rumunski PEN i postala član Evropske akademije poezije kao i Akademije poezije Stefan Malarme u Parizu i Svetske akademije za poeziju pod patronatom Uneska.

Nacionalnu nagradu za poeziju Mihai Eminescu dobila je 1997. godine, a našla se i u užem izboru za Nobelovu nagradu.

Rumunska pesnikinja je šest gost Srbije. Književna opština Vršac joj je 2009. godine dodelila Evropsku nagradu za poeziju.

Na srpskom jeziku postoje dva izbora iz njene poezije, *Svedoci* (1993) i *Anđeli i biljke* (2009), kao i knjiga kratkih priča *Potreba za pričom* (2000).

Njene knjige pesama odavno su prešle tiraže od sto hiljada primeraka, što govori o vitalnosti poezije u savremenoj rumunskoj književnosti.

TITOS PATRIKIOS

Najmlađi među «pesnicima poraza» Titos Patrikios je jedna od ključnih figura grčke književnosti XX veka.

Rođen je u Atini 1928. godine, gde je studirao pravo. Po završetku Drugog svetskog rata, u kome se borio u redovima levice, nekoliko godina je proveo u izgnanstvu na ostrvima na koja su proterani grčki komunisti.

Prvi period njegovog stvaralaštva je vezan za vreme kada je pisanje poezije bilo pod snažnim uticajem političkih događaja, kada su pesnici i pisci izražavali klimu pesimizma koja je vladala nakon građanskog rata i uspostavljanja vojne diktature.

Prvu pesmu objavio je u omladinskom časopisu 1943. godine, a prvu zbirku pesama 1954. godine. Između 1959. i 1975. godine često je boravio u Rimu i Parizu, gde je završio postdiplomske studije iz sociologije i kasnije jedno vreme proveo u egzilu.

Od 1964. godine je bio na čelu istraživačkog tima u Grčkom centru za društvene nauke do uspostavljanja vojne diktature (1967-1974) kada je bio primoran da napusti Grčku.

Po povratku u Atinu radio je kao advokat, novinar, sociolog i prevodilac. Napisao je nekoliko

socioloških studija, od kojih su neke, o problemima omladine, objavljene na francuskom i prevedene na engleski, španski i ruski. Jedan je od osnivača časopisa za umetnost *Epitheórisi Técnis*, istorijskog lista grčke levice koja je želela da raskine sa dogmatskim stavovima grčke komunističke partije.

Njegova poezija, između političkih ideala i kritičkog, ironijskog pogleda na savremeni svet, izvršila je snažan uticaj na generaciju '70ih, koja je obeležena klimom hladnog rata i razvijanjem potrošačkog društva. Ona nosi pečat dugih perioda koje je proveo u egzilu, izolaciji i siromaštvu kao i njegovog iskustva u Drugom svetskom ratu, kada je za dlaku izbegao smrtnu kaznu.

Izražava se lakonski, stihovima koji su često alegorični. U potrazi je za autentičnim izrazom, koristi kontraste poput zvuka i tišine, bolnih sećanja iz prošlosti i sadašnjice, degradacije telesnog i trajnosti osećanja. Iako nema iluzija o mestu poezije u savremenom svetu u jednoj pesmi kaže da ona « traži odgovor na pitanja koja još nisu postavljena ».

Objavio je petnaest zbirki poezije, eseje i tri prozne knjige, preveo je Aragona, Stendala, Balzaka i Valerija. Njegova poezija je prevedena na francuski, engleski, nemački, italijanski, španski, ruski, srpski, arapski. Italija mu je 1992. godine dodelila međunarodnu nagradu za poeziju «Salerno '92», a '94. je dobio grčku nacionalnu nagradu za životno delo, što je podstaklo objavljivanje njegovih sabranih dela, među kojima su tri toma poezije. Smatra se jednim od ključnih grčkih pesnika XX veka.

Patrikios zauzima važno mesto u kulturnom životu Grčke, zbog čega je 2004. godine izabran za predsednika Kulturne olimpijade, univerzalne manifestacije koja se vezuje za organizaciju Olimpijskih igara sa ciljem promovisanja kulture.

ANASTASIS VISTONITIS

Pesnik, putopisac, esejista, novinar Anastasis Vistonitis je rođen u mestu Komotini, u severnoj Grčkoj, 1952. godine. Studirao je političke nauke i ekonomiju ali se brzo okrenuo literaturi, novinarstvu i vizuelnim umetnostima.

Od 1983. do 1988. živeo je u SAD gde je radio kao dopisnik grčko-američkog lista *Proti* u Njujorku. Novinarsko i književno iskustvo je produbljivao načestim putovanjima po Evropi, Severnoj Americi, Africi, Australiji i Aziji.

Vistonitis je objavio devet zbirki poezije, dve knjige eseja, tri knjige putopisa i knjigu kratkih priča, kao i brojne novinske članke i prikaze u vodećim listovima i časopisima.

Od 1991. godine redovno piše za jedan od najtiražnijih grčkih nedeljnika, *Vima*. Od 1996. godine je član Federacije evropskih pisaca, čiji je potom postao potpredsednik.

Bio je glavni urednik dokumentacije za kandidaturu Atine za Olimpijske igre 2004.

Njegova dela su prevedena na petnaestak jezika. Na srpskom je objavljena njegova knjiga *Književna geografija* u izdanju Geopoetike. U njoj su sabrani tekstovi koji u objavljeni u *Vimi* od februara 2004. do februara 2005. godine. Reč je o kratkim zapisima iz pedesetak gradova, od Venecije i Moskve, preko Nju Orleansa i Meksika, do Singapura i Sidneja, u kojima su glavne teme književnost i pisci.

Iz pogovora za *Književnu geografiju* :

Nisam „putnik“ u onom smislu koji obično pridajemo ovoj reči. Nikada nisam želeo sve da vidim,

sve da saznam, sve da posetim. Pripadam onima kojima se dopada da se prepuštaju avanturi slučajnog. Zbog toga i ne koristim mape ili vodiče i ne planiram svoje vreme kad putujem. U životu svakog čoveka postoji jedna nepokretna tačka od koje ne može da se udalji - ovome nas uči drevna mudrost. Ona određuje način na koji funkcionišu sećanje i zaborav u svakome od nas i kako se, zapravo, menjamo ostajući pri tom u suštini isti.

Ako Istorija predstavlja arenu prozaiste, onda Geografija ograničava teren pesnika, koji kroz prozu nastoji da shvati poetiku jednog sveta za koji oseća, bezmalo telesno, kako preobražava živo tkivo uspomena.

MOHAMED SALMAVI

Predsednik Egipatskog udruženja pisaca i glavni urednik nedeljnika *Al Ahram ebdo* Mohamed Salmavi je jedan od najuticajnijih arapskih intelektualaca. Ovaj pisac, kolumnista, kritičar i politički komentator već decenijama je prisutan u kulturnoj i političkoj areni Egipta kao i na međunarodnoj sceni. Objavljuje na arapskom, engleskom i francuskom jeziku.

Rođen je 1945. godine u Kairu, gde je studirao engleski jezik, a potom je nastavio školovanje u Engleskoj, u Birmingemu i Oksfordu.

Jedno vreme je radio kao profesor engleskog jezika i književnosti na fakultetu u Kairu, ali je prekinuo karijeru da bi se posvetio književnosti i novinarstvu.

Učestvovao je u osnivanju nedeljnog izdanja na engleskom jeziku prestižnog lista *Al-Ahram* (1991) i osnivač je i glavni urednik nedeljnog izdanja na francuskom jeziku (1994).

Od 2004. do 2005. godine bio je pomoćnik ministra za informisanje, a prethodno je u Ministarstvu kulture radio na jačanju međunarodnih kulturnih veza i bio politički analitičar i spoljnopolitički urednik u listu *Al Ahram*.

Zbog svojih političkih stavova tri puta je bio u zatvoru, 1973, 1977. godine, pod Sadatom i 1981. godine, neposredno pre atentata na bivšeg egipatskog predsednika koji je te godine poveo borbu protiv intelektualaca različitih ideoloških horizonata.

Od 2006. godine je generalni sekretar Udruženja arapskih pisaca. Napisao je desetak drama, od kojih su mnoge nagrađene i izvođene na pozorišnim scenama širom sveta, sedam zbirki kratkih priča, nekoliko knjiga o političkim temama i nekoliko knjiga na stranim jezicima, među kojima je i roman *Poslednji ples Salome*, objavljen u Parizu 2001. godine.

Poznat je po oštroj kritici politike Izraela prema Palestincima. Izraelsko-arapskim sukobom bavio se i u svojoj prozi, a preveo je i roman francuskog pisca Erika Emanuela Šmita *Gospodin Ibrahim i cveće Kurana* iz 2001. godine, koji govori o prijateljstvu Jevrejina i muslimana.

Poznat je po kritici islamista u svojoj zemlji koji zauzimaju sve veći prostor na političkoj sceni, naročito posle nedavne revolucije.

«Sve što je bilo tolerisano 1960-ih – filmovi, književna i umetnička dela - danas je predmet cenzure. A najgora forma cenzure je auto-cenzura », izjavio je u jednom intervjuu.

Pisac, smatra Salmavi, treba da aktivno učestvuje u javnom životu, da ukazuje na ograničavanje sloboda, na korupciju i na versku radikalizaciju. Shodno tom uverenju suprotstavio se pokušaju grupe islamskih advokata da spreče objavljivanje novog izdanja *Hiljadu i jedne noći* nazivajući to napadom na kulturnu baštinu. « Oni koji hoće da unište našu baštinu krenuli su istim putem kao talibani kada su uništili statue Bude », reagovao tom prilikom.

Salmavi je veoma prisutan na međunarodnoj književnoj sceni. Učestvovao je na brojnim poetskim i pozorišnim festivalima u Edinburu, Bernu, Meksiku, Singapuru, Bagdadu, Damasu, Minhenu i mnogim drugim mestima.

Egipatski nobelovac, Nagib Mahfuz, izabrao ga je da ga predstavlja na dodeli nagrade u Stokholmu 1988. godine, kada je pročitao Mahfuzov govor u Švedskoj akademiji. Salmavi je 1996. godine objavio knjigu intervju sa Mahfuzom, *Egipat, moja domovina*.

U svojoj novinarskoj karijeri intervjuisao je brojne državnike, političare i vodeće svetske pisce i ličnosti, poput francuskog predsednika Žaka Širaka, indijskog premijera Indire Gandi, generalnog sekretara UN Butrosa Butrosa Galija, britanskog princa Čarsa, američkog dramskog pisca Artura Milera, italijanskog pisca Alberta Moravije, dobitnice Nobelove nagrade iz Južne Afrike, Nadin Gordimer i Brazilca Paola Koelja.

Osnivač je prve nevladine organizaciju u arapskom svetu.

Među mnogim zemljama koje je posetio je i bivša Jugoslavija.

DIMITAR BAŠEVSKI

Dimitar Baševski je jedan od najznačajnijih savremenih makedonskih romansijera. Studije je završio na Filozofskom fakultetu u Skoplju. Dugo je radio kao novinar, dopisnik iz Atine, a potom i kao glavni urednik lista *Nova Makedonija* i časopisa *Makedonija* i *Razgledi*. Jedno vreme je bio direktor i glavni urednik izdavačke kuće Kultura u Skoplju, a potom i urednik izdavačke kuće Slovo. Do 2005. godine bio je predsednik makedonskog PEN-a, u kome je danas počasni potpredsednik.

Napisao je desetak knjiga, među kojima su romani *Stranac* (1969), *Povratak* (1972), *Nema smrti dok zvoni zvono* (1980), *Godina u životu Ivana Plevneša* (1985), *Bunar* (2001) i knjige pesama *Kuća života* (1987), *Privremeni boravak* (1995), *Savladano vreme* (1998).

Njegova dela su uvrštena u više antologija makedonske literature i prevedena na srpski, engleski, češki, grčki, rumunski, turski i albanski jezik.

Roman *Bunar* je 2010. godine objavljen u ediciji Sto slovenskih romana izdavačke kuće Arhipelag, u koju su uvršteni najbolji romani napisani na slovenskim jezicima od pada Berlinskog zida. U romanu, koji kroz radnju smeštenu u malo makedonsko selo prikazuje balkanski svet u malom, mešaju se odjeci Selimovićevo *Derviša i smrti* i Andrićeve *Proklete avlije*, prema oceni kritičara.

Autor je za ovu knjigu dobio nagradu Utrinskog vesnika za roman godine i bio u najužem izboru za međunarodnu književnu nagradu Balkanika 2002. godine.

Za svoj književni rad Baševski je dobio najznačajnije makedonske književne nagrade (11. oktobar, Racinovo priznanje, Vančo Nikoleski).

Poznat je i kao esejista i prevodilac sa srpskog jezika.

EKBAR BARAKA

Ekbar Baraka, novinar i pisac, predsednik egipatskog PEN-a, poznata je po borbi za ženska prava u arapskom svetu.

Po sticanju diplome iz drame na Univerzitetu u Aleksandriji i diplome iz arapskog jezika, islamske istorije, filozofije i književnosti u rodnom Kairu posvetila se pisanju i novinarstvu.

Nakon prve knjige, *Prijatelji zauvek*, iz 1970. godine, koja je naišla na dobre ocene kritike,

nastavila je da objavljuje prozna dela, književne kritike i političke eseje u kojima se najčešće bavi položajem žena u muslimanskom društvu. Njeni romani i kratke priče adaptirani su u TV drame i filmove. Po priči *Slučaj gospodina Efata* snimljen je TV film koji je prikazan na festivalu *Žene na filmu* u Holivudu. Ovaj tekst je preveden na kineski, uz četiri druge priče koje ilustruju borbu za ženska prava širom sveta. Baraka je redovni komentator u emisiji na egipatskoj televiziji i predavač na brojnim univerzitetima na temu žena, islama i arapske kulture.

Radila je kao novinar i komentator na radiju i objavila brojne članke u listovima na arapskom jeziku. Glavni je urednik najpopularnijeg egipatskog časopisa za žene (*Hava*). U svojoj rubrici redovno poziva na jednakost žena i muškaraca i na razuman pogled na islamsko nasleđe.

Pripada onim feministkinjama u Egiptu koje pokušavaju da spoje veru i feminističke ideje, što je tema mnogih njenih članaka i knjiga među kojima je i *Ljubav na početku islama*, za koju je dobila nagradu u Egiptu.

U knjizi *Hidžab* iz 2002. godine snažno kritikuje nošenje marame kojom mlade muslimanke pokrivaju kosu i vrat, kao fenomen koji nije vezan za islam već ima sociološke, političke i ekonomske korene. U svojim poslednjim knjigama, *Muslimanke u sukobu fesa i šešira* i *Nova žena*, bavi se istorijom Egipta iz ugla ženskih pokreta od kraja XIX veka do početka feminističkog pokreta sa osnivanjem Unije egipatskih žena 1923. godine.

Objavila je šest romana i dve zbirke kratkih priča i pisala scenarije za televiziju, igrane i dokumentarne filmove.

Amir Or

U poeziji Amira Ora, jednog od najistaknutijih savremenih izraelskih pesnika, mitsko, religiozno i istorijsko pamćenje prepliću se sa egzistencijalnom zapitanošću svakog čoveka o svom mestu u svetu i odnosima koji ga određuju: ljubav, porodica, seks, socijalna pravda i drugi univerzalni poetski motivi.

Ova istančani pesnik, esejist i prevodilac rođen je 1956. u Tel Avivu, kao potomak ugledne rabinske porodice koja se, poput mnogih emigranata u vreme prvih nagoveštaja nacizma iz Poljske pridružila sličnim cionističkim pionirima iz Starog kontinenta kojisu u sve većem broju naseljavali Izrael. Pesnička vokacija Amira Ora ogleda se u sedam tomova njegove autentične poezije, u kojima se sabrani stihovi počev od njegove prve zbirke, *Gledam kroz majmunske oči* (1987), *Lica* (1991), *Iskupljenje mrtvih* (1994), *Tako!* (1995) i *Poema* (1996), da bi 2001 objavio *Pesmu o Tahiri*, spev u metričkoj prozi. Među novijim Orovim knjigama stihova ističe se bilingvalni *Muzej vremena*. Pored ostalih priznanja, dobio je Premijerovu nagradu za poeziju, priznanja „Bernstejn“ i „Holon“, počasnu nagradu izraelskog Ministarstva kulture i izraelskih izdavača.

Orova poezija na jedinstven način istražuje mogućnosti hebrejskog jezika i otkriva autorovo interesovanje za drevne mitove i udaljene kulture.

„To je mitološki govor. Amir Or piše uzvišenim, ceremonijalnim tonom, koji je svojstven drevnim jevrejskim, grčim ili istočnjačkim tekstovima, u iznenađujućoj sintezi sa savremenim hebrejskim jezikom“, zapazio je kritičar Arijel Hiršfeld.

„Kad mit uđe u vašu maštu, on oživi. Postaje stvarnost za vas. U sebi nosimo različite oblike stvarnosti, kao stanice na radiju. Ali, ništa manje stvarno nije ni kad sanjate, ili zađete duboko u svoju nutrinu. Samo je mnogo ređe“, objašnjava Or u jednom intervjuu.

Amir Or je studirao filozofiju i religiju na Hebrejskom univerzitetu u Jerusalimu, gde je jedno vreme i predavao antičke religije. Boravio je kraće vreme u jednom kibucu, a njegovu „američku biografiju“ krase podatak da je u mladosti radio kao čobanin, zidar i konobar, a kasnije bio dugogodišnji kolumnista izraelskog dnevnika „Ha'arec“.

Poeziju piše otkad zna za sebe, počev od pesmica o plišanom medi koje je njegova majka zapisivala još dok je bio dete. Orova poezija prevedena je na tridesetak jezika, a značajan je i kao prevodilac.

Pored ostalog, preveo je Mahabharatu, erotsku starogrčku poeziju i brojna dela s japanskog, zajedno sa svojom bivšom ženom Akiko Takahaši.

Osnivač je društva "Helikon" za razvoj poezije u Izraelu, a u okviru istog i "Helikon" pesničke škole za hebrejske i arapske pesnike. Agilni je urednik brojnih poetskih knjiga, publikacija i časopisa u Izraelu. Bio je gostujući predavač na univerzitetima od Berlina do Tokija, od Ajove do Oksforda a više godina živeo je u Holandiji i Indiji. Osnivač je Evropske mreže kreativnog pisanja i umetnički direktor Međunarodnog pesničkog festivala u Izraelu, "Ša'r".

Nacionalni je koordinator manifestacije "Pesnici za mir", pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Godine 2005, dodao je svom prezmenu porodično ime Avijel, ali knjige i dalje objavljuje kao Amir Or). Sredinom devedesetih vratio se u Jerusalem gde i danas živi.

Orovi stihovi iz pesme "Seme u pesku godinama čeka kišu" - *Ovo je pesma drugog veka, nimalo drugačijeg od sadašnjeg/ Bi će pohranjena na sigurnom / pod hrpama reči, sve dok ne izroni na vidiku / kao brod u boci, međ poslednjim zrcima peščanika* –simbolički navešćuju univerzalni karakter njegove poezije.

"Ako gledate zen budistu, on ide u pustinju. Tantrički mudrac ide u džunglu. I vi morate spoznati svoj put . "Taj put, po rečima Ora, leži u dubinama duše i njenoj besmrtnosti.

Vang Điaksin

Vang Điaksin je jedan od najcenjenijih savremenih kineskih pesnika. Pripada generaciji koja je nasledila tzv „pesnike Magle“ – grupu od dvadesetak pesnika koji su se krajem osamdesetih pobunili protiv stega kineske kulturne revolucije. Polazeći u ranim stihovima od principa „pesništva magle“ danas je Điaksin jedan od najvažnijih predstavnika moderne kineske „intelektualne“ poezije.

Pesme su mu prevedene na vodeće svetske jezike, a među njegovim zbirkama izdavaju se „Spomen“ (1985), Ploveća vrlet (1997), više knjiga odabranih stihova, kao i više knjiga posvećenih kritici i teoriji savremene poezije. Kao pesnik i predavač rado je viđen u univerzitetkim entrima Evrope i Amerike, učestvovao je na brojnim međunarodnim Kao prevodilac festivalima poezije širom Evrope i Azije.

Smatra se jednim od najuticajnijih kritičara poezije u Kini. Erudita i poznavalac poezije Evrope i Zapada uopšte, koju je proučavao i prevodio, naročito je inspirisan delom Paula Celana, čiju je poeziju vrsno prevodio na kineski. „Ne nosim cveće na tvoj grob, ali mi je suđeno da do kraja života čitam tvoju poeziju“, zapisao je u pesmi posvećenoj Pasternaku i njegovoj poeziji koja ga neprestano inspiriše, „čak i u brektavim, kaljavim pekinškim autobusima.“

Rođen u provinciji Hubei, 1957, u vreme studija na univerzitetu Vuhan počeo je da piše poeziju. Uključivši se u Društvo mladih pesnika, piše pesničke knjige *Kinesko slikarstvo* i *Poema reci Čangjiang*. Knjige stihova *Zbogom* i *Sećanje* objavio je 1985. Profesor pekinškog koledža postao je nakon povratka iz Velike Britanije, a kasnije je izabran za profesora Kineskog Renmin univerziteta. U okviru Kineskog udruženja pisaca, rukovodi Kineskim pesničkim društvom.

Osim Poetskih knjiga, sabranih u više knjiga poezije, Điahsin je objavio više knjiga o književnosti: *Ljudi i svet*, *Slavuj u svom vremenu*, *Pesma bez junaka* i eseje *Čežnja za tajanama* i *Ugao na drvenoj klupi*.

Kritičari ističu da Điaksin, koji nije plodan pesnik po broju zbirki, predstavlja jednog od najkontroverznijih pesnika u istoriji movije kineske književnosti. On nije pesnik koji se trudi da ugodu publici dirajući u osećanja čitalaca. Sumornog prizvuka, prepune intertekstualnosti i fragmentarnog iskaza, ove pesme pokušavaju da proniknu u suštinu tegobnog i svekolikog postojanja, iskustvo usamljenika, preispitivanja vrhovnih vrednosti. „Znatiželja, zapitanost, /kao

zvon plegli na moju dušu, /izreći ih glasno, tuga je, i sreća, /dajte mi sneg, dajte led, da ispunim život“, kaže ovaj pesnik u ispovednom tonu u jednoj pesmi.

Dinos (Dino) Sjotis

Dinos Sjotis je postmoderni grčki pesnik, čiju liriku odlikuju skepsa, melanholija, blagi humor i promišljanje transcendentnog, kao i neočekivane slike i zapanjujuća, alogična skokovitost. Često govoreći u prvom licu množine, Sjotis pod tim “mi” ne podrazumeva glas kolektiva, nacije ili neke druge grupe ljudi, već pre “globalno selo” usitnjenih identiteta.

Rođen na Tinosu, 1944, objavio je dvanaest knjiga proze i poezije na grčkom i engleskom. Osnivač *Wire Press*-a i direktor osam političkih magazina u San Francisku. Njujorku i Atini, Sjotis redovno piše književne kritike i članke o komunikacijama i umetnosti za atinski dnevnik *Vima*.

Studirao je pravo na Atinskom univerzitetu i kreativno pisanje na Državnom univerzitetu San Francisko. Trenutno je savetnik za štampu i komunikacije u Generalnom konzulatu Grčke u Bostonu, SAD, prethodno je u sličnim diplomatskim dužnostima boravio u grčkim diplomatskim predstavništvima u Otavi i Njujorku. Uređuje *Mondo Greco*, književni magazin na engleskom.

U pesničkoj zbirci *Strana teritorija*, “narrator” je vrsta novada informatičke ere, nadseljenih transnacionalne praznine, koji elegično čezne za mestom gde je vreme sporo i beskrajno a stvari imaju sladak ukus. Za razliku od Odiseja, koji se ipak vraća domu na kraju epa, Sjotisovom pesničkom subjektu je taj povratak blokiran njegovim vlastitim spoznajama, iskustvom i težnjama; iskustvo “noivog svetskog poretka” osuđuje ga da živi u mnoštvu jezika i domovina.

U pesničkoj knjizi *Šta biva kasnije: ili, emigrantski san*, Sjotis prenosi iskustvo pripadnika dijaspore prozvodni kulture („feta, masline, pita od spanaća, di videa, muzika, / čak i stare novine...) predstavljaju samo lošu imitaciju Grčke.

„Nagrada za mir / to je život bez urokljivih pogleda/ nagrada za život bez urokljivih pogleda, to su anđeli što čiste našu dnevnu sobu / ne očekujemo da će sunder zbrise/ našu strasnu prirodu sa table/ ali čuvamo mesto za pesnike iz predgrađa/ što poput pitica natkriljuju blistava polja/ a srca nam biju / kao limenka što visi sa smokvinog drveta“, kaže Sjotis u pesmi „Prostor za pesnike“.

U svojim novinskim tekstovima, pored ostalog, promišlja novonastale okolnosti na Balkanu 21. veka.

Može li se zaista govoriti o „Novom Balkanu“, pita se Sjotis u jednom od tih tekstova, da li su zemlje nastale na razvalinama komunizam i raspada Jugoslavije dosta „nove“ samo zato što su promenile oblik društvenog uređenja, uvele kakvu takvu vladavinu demokratije i višestranačkih slobodnih izbora? I odgovara: „Ove zemlje bi zaista mogle biti deo mape „Novog Balkana“ ukoliko bi se oslobodile zatrovanosti nacionalizmom i oslobodile religioznog fanatizma koji odbacuje plemenito ideološko takmaštvo i promoviše predrasude“. Novo, po njemu, podrazumeva nešto više u društvenom i kulturnom smislu. U tome vidi ulogu Grčke, koja se u vreme pada komunizma, potkraj prošlog veka, pozicionirala kao „supersila“ na Balkanu, i čija je šansa da promoviše bilateralnu saradnju kao vid stabilnosti Balkana.

Hosam Nasar

Hosam Nasar je egipatski pesnik i esejista.

Diplomirao je na Tehničkom fakultetu Univerziteta u Kairu 1981. godine.

Hosam Nasar je objavio knjige pesama: *Izgubljen u potrazi za svojom zemljom* (2005), *Reč u sluhu smrti* (2010) i *Ogledala* (2011).

Objavio je veliki broj političkih, kulturnih i naučnih radova u listovima i časopisima.

Hosam Nasar je član Vrhovnog egipatskog saveta za kulturu.

Hosam Nasar živi u Kairu.